

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 30ής Ιουνίου 1966*

Στην υπόθεση 51/65,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του cour d'appel (πρώτο τμήμα) de Paris προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

Société Technique Minière (LTM)

και

Maschinenbau Ulm GmbH (MBU),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία:

- 1) του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ και των κανονισμών που εκδόθηκαν προς εφαρμογή του,
- 2) του άρθρου 85, παράγραφος 2, της εν λόγω Συνθήκης,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους Ch. L. Hammes, πρόεδρο, L. Delvaux, πρόεδρο τμήματος, A. M. Donner, A. Trabucchi, R. Lecourt (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: K. Roemer
γραμματέας: A. van Houtte

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

Με απόφαση της 7ης Ιουλίου 1965, που διαβιβάστηκε στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις 19 Νοεμβρίου ιδίου έτους, το cour d'appel του Παρισιού (πρώτο τμήμα) υπέβαλε νομίμως στο Κοινοτικό Δικαστήριο, βάσει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 85 της εν λόγω Συνθήκης. Τα εν λόγω ερωτήματα έχουν ως εξής:

«1. Ποια ερμηνεία πρέπει να δοθεί στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης της Ρώμης και στους κοινοτικούς κανονισμούς που εκδόθηκαν για την εφαρμογή του σε σχέση με κάθε σύμβαση η οποία, χωρίς να έχει κοινοποιηθεί και παραχωρώντας “αποκλειστικό δικαίωμα πωλήσεων”:

- δεν απαγορεύει στον αποκλειστικό αντιπρόσωπο να επανεξάγει τα εμπορεύματα που απέκτησε από τον παραχωρήσαντα την αποκλειστικότητα σε όλες τις άλλες αγορές της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας,
- δεν περιλαμβάνει την υποχρέωση του παραχωρήσαντος την αποκλειστικότητα να απαγορεύσει στους αποκλειστικούς του αντιπροσώπους των άλλων χωρών της Κοινής Αγοράς να πωλούν τα προϊόντα του στο έδαφος του αποκλειστικού αντιπροσώπου που αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση,
- δεν παρεμβάλλει εμπόδια στο δικαίωμα των εμπόρων και αγοραστών της χώρας του αποκλειστικού αντιπροσώπου να προμηθεύονται, μέσω παραλλήλων εισαγωγών, από αποκλειστικούς αντιπροσώπους και προμηθευτές των άλλων χωρών της Κοινής Αγοράς,
- εξαρτά από προηγούμενη έγκριση του παραχωρούντος την αποκλειστικότητα τη διάθεση από τον αποκλειστικό αντιπρόσωπο μηχανημάτων που μπορούν να συναγωνιστούν το υλικό που αποτελεί το αντικείμενο της παραχωρήσεως της αποκλειστικότητας;

2. Η αυτοδικαία ακυρότητα που προβλέπει το άρθρο 85, παράγραφος 2, της Συνθήκης της Ρώμης, πλήττει άραγε το σύνολο της συμβάσεως που περιλαμβάνει απαγορευόμενη από την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου ρήτρα ή μπορεί ενδεχομένως να περιοριστεί μόνο στην απαγορευόμενη ρήτρα;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

Η Société Technique Minière, διάδικος ενώπιον του cour d'appel του Παρισιού, προσάπτει στο τελευταίο ότι υποβάλλει, υπό τη μορφή ερμηνευτικών ερωτημάτων, πραγματικά ερωτήματα εφαρμογής που ανήκουν στη μόνη αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων.

Κατά το άρθρο 177 της Συνθήκης, το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να αποφαινεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας και του κύρους των κοινοτικών κειμένων.

Σύμφωνα με το ίδιο αυτό άρθρο κάθε δικαστήριο κράτους μέλους μπορεί να υποβάλει ένα ζήτημα στο Δικαστήριο «αν κρίνει ότι η απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του αποφάσεως».

Το Δικαστήριο δεν μπορεί, επομένως, να αναμιχθεί στην εκτίμηση των λόγων για τους οποίους το εθνικό δικαστήριο αναγνώρισε αυτήν την αναγκαιότητα.

Το Δικαστήριο, αναρμόδιο να επιληφθεί της εφαρμογής της Συνθήκης σε συγκεκριμένη περίπτωση, μπορεί να συναγάγει από τα στοιχεία της υποθέσεως τα ερωτήματα που αφορούν μόνο την ερμηνεία ή το κύρος που ανήκουν στις αρμοδιότητές του.

Εξάλλου η ανάγκη επιτεύξεως χρήσιμης ερμηνείας των ενδίκων κειμένων δικαιολογεί την περιγραφή από το εθνικό δικαστήριο του νομικού πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να ενταχθεί η αιτούμενη ερμηνεία.

Το Δικαστήριο μπορεί, επομένως, να αντλήσει από τα νομικά στοιχεία που περιγράφει το cour d'appel του Παρισιού τις διευκρινίσεις που είναι αναγκαίες για την κατανόηση των υποβληθέντων ερωτημάτων και την επεξεργασία κατάλληλης απαντήσεως.

Α — Επί του πρώτου ερωτήματος ως προς την ερμηνεία του άρθρου 85, παράγραφος 1

Ζητείται από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 85, παράγραφος 1, σχετικά με «οποιαδήποτε σύμβαση η οποία, χωρίς να έχει αποτελέσει το αντικείμενο καμιάς κοινοποίησης», έχει, υπό ορισμένους όρους, παραχωρήσει «αποκλειστικό δικαίωμα πωλήσεων».

Επί της ελλείψεως κοινοποίησης

Μια συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων, για να απαγορεύεται ως ασυμβίβαστη προς την Κοινή Αγορά δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, πρέπει να συγκεντρώνει διάφορες προϋποθέσεις, εξαρτώμενες λιγότερο από τη νομική της φύση και περισσότερο από τις σχέσεις της, αφενός με το «εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών» και, αφετέρου, με τον «ανταγωνισμό».

Το εν λόγω κείμενο, βασιζόμενο έτσι επί εκτιμήσεως των επιπτώσεων της συμφωνίας από δύο απόψεις οικονομικής αξιολογήσεως, δεν μπορεί, επομένως, να ερμηνεύεται ως θεσπίζον οποιοδήποτε τεκμήριο κατά μιας κατηγορίας συμφωνιών καθοριζόμενης από τη νομική της φύση.

Η σύμβαση, με την οποία ένας παραγωγός αναθέτει σε αποκλειστικό διανομέα την πώληση προϊόντων του σε καθορισμένη ζώνη δεν μπορεί, επομένως, να πλήττεται αυτομάτως από την απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1.

Αντιστρόφως, μια τέτοια σύμβαση μπορεί να συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου, λόγω ειδικής πραγματικής καταστάσεως ή της αυστηρότητας των προστατευτικών ρητρών της αποκλειστικότητας.

Δεδομένου ότι οι κανονισμοί 17/62 και 153/62 δεν ήταν δυνατό να προσθέσουν τίποτε στις απαγορεύσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, η έλλειψη κοινοποίησης στην Επιτροπή που προβλέπουν αυτοί οι κανονισμοί δεν μπορεί να συνεπάγεται την αυτοδικαία απαγόρευση μιας συμφωνίας, αλλά μόνο να επάγεται ενδεχομένως αποτέλεσμα σχετικά με την παρέκκλιση του άρθρου 85, παράγραφος 3, αν αποδεικνυόταν ότι η εν λόγω συμφωνία πλήττεται από την απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1.

Η απαγόρευση μιας συμφωνίας εξαρτάται μόνο από το αν, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, συγκεντρώνει αντικειμε-

νικά τα συστατικά στοιχεία της εν λόγω απαγορεύσεως όπως αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 85.

Ως προς την αναγκαιότητα συμφωνίας «μεταξύ επιχειρήσεων»

Για να ισχύει αυτή η απαγόρευση, η συμφωνία πρέπει να έχει συναφθεί μεταξύ επιχειρήσεων.

Το εν λόγω άρθρο δεν κάνει καμιά διάκριση ανάλογα με το αν τα συμβαλλόμενα μέρη βρίσκονται στο ίδιο στάδιο (συμφωνίες αποκαλούμενες «οριζόντιες») είτε σε διαφορετικά στάδια (συμφωνίες αποκαλούμενες «κάθετες») της οικονομικής αναπτύξεως.

Επομένως, σύμβαση περιλαμβάνουσα ρήτρα «παραχωρούσα αποκλειστικό δικαίωμα πωλήσεων» μπορεί να πληροί αυτή την προϋπόθεση.

Ως προς τις σχέσεις με το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών

Οι εν λόγω σχέσεις πρέπει εξάλλου «να δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών».

Αυτή η διάταξη, ενισχυόμενη από την εν αρχή διευκρίνιση του άρθρου 85, αφορώσα τις συμφωνίες ενόσω είναι «ασυμβίβαστες με την Κοινή Αγορά», αποβλέπει στο να καθορίζει το πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως, απαιτώντας προϋπόθεση βασιζόμενη στη δυνατότητα παρεμβολής εμποδίων στην πραγματοποίηση ενιαίας αγοράς μεταξύ των κρατών μελών.

Πράγματι, η αλλοίωση του ανταγωνισμού που προκαλεί η εν λόγω συμφωνία υπάγεται στις απαγορεύσεις κοινοτικού δικαίου του άρθρου 85, στο μέτρο που μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, ενώ στην αντίθετη περίπτωση δεν πλήττεται από αυτήν την απαγόρευση.

Για να πληροί αυτή την προϋπόθεση, η συμφωνία, για την οποία πρόκειται, πρέπει, βάσει συνόλου αντικειμενικών νομικών ή πραγματικών στοιχείων, να επιτρέπει να θεωρηθεί σε επαρκή βαθμό πιθανότητας ότι μπορεί να ασκήσει επιρροή, άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική, επί των εμπορικών ρευμάτων μεταξύ κρατών μελών.

Συνεπώς, για να εξεταστεί αν μία σύμβαση, περιλαμβάνουσα ρήτρα «παραχωρήσεως αποκλειστικού δικαιώματος πωλήσεων», υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, πρέπει να εξακριβωθεί αν είναι ικανή ιδίως να στεγανοποιήσει την αγορά ορισμένων προϊόντων μεταξύ κρατών μελών και να καταστήσει έτσι δυσχερέστερη την οικονομική διεύθυνση που επιδιώκει η Συνθήκη.

Ως προς τις σχέσεις της συμφωνίας προς τον ανταγωνισμό

Τέλος, για να ισχύσει η απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, η ένδικη συμφωνία πρέπει να έχει «ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της Κοινής Αγοράς».

Ο όχι σωρευτικός, αλλά εναλλακτικός χαρακτήρας της προκειμένης προϋποθέσεως, που επισημαίνεται με τον σύνδεσμο «ή», οδηγεί καταρχάς στην ανάγκη να εξεταστεί το ίδιο αντικείμενο της συμφωνίας, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να εφαρμοστεί.

Οι αλλοιώσεις του ανταγωνισμού, που αφορά το άρθρο 85, παράγραφος 1, πρέπει να προκύπτουν από το σύνολο ή μέρος των ρητρών της ίδιας της συμφωνίας.

Στην περίπτωση, ωστόσο, που η εξέταση των εν λόγω ρητρών δεν αποκαλύπτει επαρκή βαθμό δυσμενούς επιδράσεως επί του ανταγωνισμού, θα πρέπει τότε να εξετάζονται τα αποτελέσματα της συμφωνίας και να απαιτείται, προς επιβολή της απαγορεύσεως, η συνδρομή των στοιχείων που αποδεικνύουν ότι στην πραγματικότητα ο ανταγωνισμός είτε εμποδίστηκε είτε περιορίστηκε είτε νοθεύτηκε αισθητά.

Ο ανταγωνισμός για τον οποίο πρόκειται πρέπει να θεωρείται εντός του πραγματικού πλαισίου στο οποίο θα διεξαγόταν αν δεν υφίστατο η επίμαχη σύμβαση. Η αλλοίωση του ανταγωνισμού μπορεί ιδίως να αμφισβητηθεί όταν η εν λόγω συμφωνία φαίνεται ακριβώς ότι είναι αναγκαία για τη διεύθυνση μιας επιχειρήσεως σε ζώνη στην οποία δεν παρενέβαινε.

Συνεπώς, για να εκτιμηθεί αν μία σύμβαση περιλαμβάνουσα ρήτρα «παραχωρήσεως αποκλειστικού δικαιώματος πωλήσεων» πρέπει να θεωρηθεί ως απαγορευμένη λόγω του αντικειμένου ή του αποτελέσματός της, πρέπει να ληφθεί υπόψη ιδίως η φύση και η περιορισμένη ή μη ποσότητα των προϊόντων που αποτελούν το αντικείμενο της συμφωνίας, η θέση και η σπουδαιότητα του παρα-

χωρούντος την αποκλειστικότητα και η θέση και η σπουδαιότητα του αποκλειστικού αντιπροσώπου στην αγορά των προϊόντων για τα οποία πρόκειται, ο μεμονωμένος χαρακτήρας της επίμαχης συμφωνίας ή, αντιθέτως, η ένταξή της σε σύνολο συμφωνιών, η αυστηρότητα των ρητρών που έχουν σκοπό την προστασία της αποκλειστικότητας ή, αντιθέτως, οι δυνατότητες που αφήνονται σε άλλα εμπορικά ρεύματα επί των ιδίων προϊόντων, μέσω επανεξαγωγών ή παραλλήλων εισαγωγών.

B — Επί του δευτέρου ερωτήματος ως προς την ερμηνεία του άρθρου 85, παράγραφος 2

Κατά το άρθρο 85, παράγραφος 2, «οι απαγορευόμενες δυνάμεις του παρόντος άρθρου συμφωνίες ή αποφάσεις είναι αυτοδικαίως άκυρες».

Αυτή η διάταξη, η οποία έχει σκοπό να διασφαλίσει την τήρηση της Συνθήκης, δεν μπορεί να ερμηνεύεται παρά σε συνάρτηση με τον κοινοτικό της σκοπό και πρέπει να περιορίζεται σ' αυτό το πλαίσιο.

Η αυτοδικαία ακυρότητα για την οποία πρόκειται εφαρμόζεται στα μόνα στοιχεία της συμφωνίας που πλήττονται από την απαγόρευση, ή στη συμφωνία στο σύνολό της, όταν αυτά τα στοιχεία φαίνεται ότι δεν μπορούν να διαχωριστούν από την ίδια τη συμφωνία.

Κατά συνέπεια οποιαδήποτε άλλη συμβατική διάταξη μη πληττόμενη από την απαγόρευση, δεδομένου ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης, δεν υπάγεται στο κοινοτικό δίκαιο.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα,

αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις προφορικές παρατηρήσεις των διαδίκων της κύριας δίκης και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τα άρθρα 85 και 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και τον κανονισμό διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με απόφαση της 7ης Ιουλίου 1965, το *cour d'appel de Paris*, αποφαινεται:

Εις απάντηση στο πρώτο ερώτημα

Οι συμβάσεις που περιλαμβάνουν ρήτρα «παραχωρήσεως αποκλειστικού δικαιώματος πωλήσεων» δεν συγκεντρώνουν, λόγω της μόνης φύσεώς τους, τα συστατικά στοιχεία του ασυμβιβάστου προς την Κοινή Αγορά, που προβλέπει το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

Μια σύμβαση τέτοιας κατηγορίας, εξεταζόμενη ατομικά, μπορεί, ωστόσο, λόγω ορισμένης πραγματικής καταστάσεως ή ειδικών ρητρών, να συγκεντρώνει αυτά τα στοιχεία, όταν πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- 1) Η συμφωνία που περιλαμβάνει ρήτρα «παραχωρήσεως αποκλειστικού δικαιώματος πωλήσεων» πρέπει να έχει συναφθεί μεταξύ επιχειρήσεων, οποιαδήποτε κι αν είναι η αντίστοιχη θέση τους στα διάφορα στάδια της οικονομικής αναπτύξεως.
 - 2) Πρέπει, για να υπαχθεί στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, βάσει συνόλου αντικειμενικών νομικών και πραγματικών στοιχείων, να μπορεί να βασίσει λογική πρόβλεψη επιτρέπουσα το φόβο ότι μπορεί να ασκήσει ενδεχόμενη επιρροή, άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική, επί των εμπορικών ρευμάτων μεταξύ κρατών μελών, ικανή να παρεμβάλλει εμπόδια στην πραγματοποίηση ενιαίας αγοράς μεταξύ των εν λόγω κρατών.
- Σχετικώς, πρέπει ιδίως να εξετάζεται αν η συμφωνία είναι ικανή να στεγανοποιήσει την αγορά ορισμένων προϊόντων μεταξύ των κρατών μελών.
- 3) Πρέπει να έχει είτε ως αντικείμενο είτε ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού.

Αν η συμφωνία παραχωρήσεως αποκλειστικότητας εξεταστεί από την άποψη του αντικειμένου της, η εν λόγω διαπίστωση πρέπει να προκύπτει από το σύνολο ή μέρος των ρητρών της, εξεταζομένων αυτών καθεαυτών.

Σε περίπτωση μη συνδρομής αυτών των προϋποθέσεων, η συμφωνία πρέπει τότε να εξετάζεται από της απόψεως των αποτελεσμάτων της και να επιτρέψει τη διαπίστωση ότι είτε παρεμποδίζει είτε περιορίζει είτε νοθεύει αισθητά τον ανταγωνισμό.

Σχετικώς, πρέπει να εξετάζεται ιδίως η αυστηρότητα των ρητρών περί παραχωρήσεως της αποκλειστικότητας, η φύση και η ποσότητα των προϊόντων που αποτελούν το αντικείμενο της συμφωνίας, η θέση του παραχωρούντος την αποκλειστικότητα και η θέση του αποκλειστικού αντιπροσώπου στην αγορά των προϊόντων για τα οποία πρόκειται και ο αριθμός των συμμετεχόντων στη συμφωνία ή, σε ενδεχόμενη περίπτωση, σε άλλες συμφωνίες που αποτελούν τμήμα του ιδίου δικτύου.

Εις απάντηση στο δεύτερο ερώτημα

Η αυτοδικαία ακυρότητα του άρθρου 85, παράγραφος 2, αφορά όλες τις συμβατικές διατάξεις που είναι ασυμβίβαστες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1.

Οι συνέπειες αυτής της ακυρότητας για όλα τα άλλα στοιχεία της συμφωνίας δεν υπάγονται στο κοινοτικό δίκαιο.

Αποφασίστηκε στο Λουξεμβούργο στις 30 Ιουνίου 1966.

Hammes

Delvaux

Donner

Trabucchi

Lecourt

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 30 Ιουνίου 1966.

Ο Γραμματέας
A. van Houtte

Ο Πρόεδρος
Ch. L. Hammes